Hety Nr. „Bieł. Krynicy“ z dadatkam „Praleski“.

Pierasyłka apłačana ryčałtam

OKSLŲ AKADEMIJOS BIBLIOTEKA

Nr. 39 (632). **Wilnia, Niadziela 28 Kastryčnika 1935 h.** **Hod XI (XIX)**

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILŃIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

Na Zaduški...

Kali hety numar „Bieł. Krynicy“ dojdzie da ruk našych čytačoŭ, užo buduć Zaduški, dzień pamioršych, dzień tych, što z hetaha widomaha świetu adyšli ŭ wiečnaść, u žyćcio niawidomaje, duchowaje.

Zaduški! Sapraŭdy, heta asabliwy dzień. Skolki melancholii, zadumy, pawahi, nastroju niasie jon z saboj! Mimawoli zmušaje nas hety dzień siahać dumkaj až dna bytu, da jaho poŭnych trywohi zahadak, tajnicaŭ i značeńnia. Dzie našyja baćki, žony, mužy, braty, siostry, našyja blizkija, našyja pryjacieli i worahi, što žyli siarod nas i z nami, a ŭrešcie adyšli ad nas nawieki? Adkul jany ŭzialisia na hetym świecie i dzie padzielisia i jakaja miž imi i nami zachodzić łučnaść? Hetkija i padobnyja dumki nakidajucca našamu rozumu ŭ Zaduški, u dzień duš pamioršych ludziej.

Uwosień światkujuć ludzi Zaduški i dobra robiać, bo skolki-ž padabienstwa miž wosieniaj-śmierciaj pryrody i śmierciaj čaławieka! Wiasnoj, letam žywie jana, hetaja pryroda, raście, ćwicie, krasujecca i śpieje, kab z nadychodam wosieni zahłochnuć, apuścicca, źwianuć, pažoŭknuć i... pamierci. I čaławiek maje swaju wiasnu, leta i... śmierć — wosień. Śmierć adnak pryrody nia wiečnaja, a časowaja; wosień, a za jej idučaja zima — heta tolki pierachodnyja punkty, za jakimi kryjecca toje-ž wiečnaje žyćcio, za jakimi dačasu spačywaje wiasna i leta. Toje-ž i z čaławiekam. Śmierć — heta tolki pierachod ad adnej formy bytawańnia da druhoj, pierachod ad žyćcia matarjalnaha da žyćcia duchowaha, wiečnaha. Sapraŭdy, žyćcio niepieramožnaje!

Molacca ludzi pa kaściołach u dzień Zadušny, uspaminajuć tych, što ad ich adyšli, zawiazwajuć z imi nić łučnaści i jednaści. Sumnyja nabaženstwy, sumnyja malitwy, sumnyja tony arhanaŭ, sumnyja i ludzi pa światyniach u hety dzień asabliwy, u swaim rodzie adziny. A skolki-ž krasy i žyćcia ŭ hetym žałobnym sumie! Krasy i žyćcia, što kryjucca ŭ sumnym nastroi, u minornych tonach, u žałobnych malitwach, u čornym žałobnym kolery. Bo-ž u dzień Zadušny, jak nikoli, adčuwajem wiečnaść žyćcia i žyćciowaj krasy, bo ž u hety dzień žywyja dušoj swajej łučacca z dušami tych, što adyšli ad ich u wiečnaść, u lepšy byt, z ziamli hetaj.

Asiarodkam Zaduškaŭ u Wilni — wilenskija mohilniki. Poŭna tam u hety dzień ludziej, jakija ad rańniaha wiečara až da ciomnaj nočy adwiedwajuć mohiłki pamioršych, na mohiłkach zapalajuć ahni, haworać pramowy, piajuć pieśni — žywuć razam z tymi, pa jakich u mahilnaj ziamli astalisia tlennyja častki. Nia dremiać i ŭbohija ŭ dzień Zadušny. Z usiej Wilni i z wakolic iduć dziady na Zaduški ŭ heta miesta i pad mahilnymi bramami molacca za dušački čyscowyja, piajuć swaje žabrackija pieśni i prosiać padaryć im što. Usie my dziady, wandroŭnyja dziady z hetaha świetu ŭ świet inšy, wiečny i tajomny.

Siarod natoŭpaŭ na wilenskich mahilnikach u Zadušny dzień jošć i biełarusy. I jany — biaz roźnicy wiery i prakanańniaŭ — iduć u hości da tych, što barolisia za lepšaje žyćcio dla swajho narodu, što dla jaho ciarpieli ździek i paniawierku, što dla jaho-ž piajali swaje pieśni ab lepšaj budučynie. Centram žałobnaj uračystaści dla biełarusaŭ jošć zwyčajna mohiłki piśmieńnika Jadwihina Š. (A. Lawickaha) i paeta K. Swajaka (Ks. K. Stepowiča). Toj, chto z biełarusaŭ pabywaŭ u Zaduški na mohiłkach swaich darahich i słaŭnych baraćbitoŭ i twarcoŭ lepšaha žyćcia, chto ŭsłuchaŭsia ŭ žałobnyja biełaruskija pieśni, chto ŭdumaŭsia ŭ sens spatkańnia žywych z pamioršymi, — toj pieražyŭ nastroj nikoli niezabyty, toj adyšoŭ damoŭ z dušoj bahaciejšaj.

Sumnyja i čaroŭnyja Zaduški i niaźmierna bahatyja źmiestam. Jany žyćcio charašać i ŭzbahačajuć, jany jaho raŭniajuć, zasypajučy prorwy, dakananyja śmierciaj, jany zdabyčy pracy ludziej žywych i pamioršych — złučajuć u wadnu całaść, u wadnu nieśmiarotnuju wartaść, jany ŭrešcie paćwiardžajuć praŭdziwaść słoŭ paety Swajaka ab pamioršym čaławieku, što jon „nie pamior, a naradziŭsia“...

Адкажэце, як нам назвацца?

(*Зварот да сяброў і прыхільнікаў БХД*)

У прошлым годзе Прэзыдыюм ЦКБХД выступіў з праектам абнаўленьня БХД і зьмены дасюлешняга яе назову. З гэтай справай Прэзыдыюм ЦКБХД зьвярнуўся да сяброў сваей арганізацыі. На бачынах «Бел. Крыніцы» адбылася шырокая дыскусія. Вялізарная большасьць галасоў была за абнаўленьне і за зьмену назову. На падставе грамадзкай думкі і на падставе сабранага матар'ялу Прэзыдыюм ЦКБХД апрацаваў праект абноўленай праграмы сваей арганізацыі, які будзе прадстаўлены Зьезду БХД дзеля разгледжаньня і зацьверджаньня.

У працы сваей Прэзыдыюм ЦКБХД найбольш напаткаў труднасьці што да новага назову. Намечаны тры: «Беларускае Народнае Аб'еднаньне» (БНА), «Беларускае Народна-Радыкальнае Аб'еднаньне» (БНРА) і «Беларуская Народна-Радыкальная Партыя» (БНРП).

Першы назоў выражае думку злучыць пад сваім сьцягам усіх тых беларусаў, якія стаяць на беларускім нацыянальным грунце і імкнуцца да культурнага адраджэньня і сацыяльна-палітычнага вызваленьня беларускага народу.

Другі назоў выражае тую-ж самую думку, што і першы, але, дадаючы слова „радыкальны“, гэтым хоча падчыркнуць большую радыкальнасьць, рашучасьць, як у тактыцы, так і ў праграме.

Трэці ўрэшце назоў мае ў сабе ўжо тую асаблівасьць, што ён выказвае думку ня столькі аб'едныванья і злучаньня пад сваім сьцягам магчыма як найбольшага ліку беларусаў і магчыма як на найшырэйшай плятформе, сколькі думку аб'едныванья і злучаньня хоць-бы й меншага ліку сяброў, але больш зьвязаных партыйнай дысцыплінай і на плятформе больш вузкай, партыйнай.

Вось гэтыя тры праекты назоваў абноўленай нашай арганізацыі, апёртых на матар'ялах папярэдняй нашай анкеты, Прэзыдыюм ЦКБХД падае пад развагу сваіх сяброў, а так-жа прыхільнікаў і сымпатыкаў з просьбай выказаць аб іх сваю думку.

Просім адказаць, каторая з трох назоваў найлепш падабаецца і чаму, а так-жа, чаму астальныя дзьве не падабаюцца

Адказы просім слаць да 1.XII. сёл. году на адрас рэд. «Бел. Крыніцы».

Пры гэтым зазначаем, што апошняе слова ў справе абноўленай праграмы і новага назову нашай арганізацыі будзе належыць да Зьезду БХД.

25.X.1935. Вільня.

Прэзыдыюм ЦКБХД.

З царкоўнага пагосту.

Наша рэдакцыя атрымала ад Праваслаўнай Духоўнай Кансысторыі ў Горадні пісьмо з дня 19.X.35г. № 10803, гэткага зьместу:

„Да Паважанай Рэдакцыі „Беларуская Крыніца“ ў Вільні.

У зьвязку з памешчанай у № 38 газэты артыкулу *„З Царкоўнага Пагосту“*, у якім падана памылковыя весткі адносна Горадзенскай эпархіі, Праваслаўная Кансысторыя ветліва просіць Паважаную Рэдакцыю памясьціць зацемку гэтакага зьместу:

Горадзенская эпархіяльная ўлада не выдавала ніякага загаду адносна навучаньня беларускіх дзяцей рэлігіі папольску і ў вялікай большасьці школаў рэлігія навучаецца пабеларуску.

Таксама на тэрыторыі Горадзенскай эпархіі няма ніякіх польскіх прыходаў не выключаючы і Беластоку“.

Подпісы.

Зьмяшчаючы гэтае спраставаньне мусім адзначыць, што ў Горадзенскай эпархіі, у школах у некаторых мясцох, праваслаўныя духоўнікі навучаюць рэлігіі дзяцей папольску; аб гэтым пішуць да нас з мяйсцоў. Дык чаму Эпархіяльная ўлада ня выдасьць загаду, каб рэлігіі ў школах, згодна з прыродным правам, і згодна з загадам польскага міністэрства, навучалі ў роднай мове вучняў г. зн. беларускіх дзяцей *пабеларуску*. На наш пагляд, гэтакі загад спыніў-бы самаволю і даў-бы праўнае апірышча законавучыцелям.

Пры гэтым выражаем беларускае здаваленьне, што натугі стварэньня польскага праваслаўнага прыходу для беларусаў у Беластоку сталіся безрэзультатнымі і заяўляем, што беларусы ня могуць пагадзіцца з існуючым станам царкоўна-рэлігійнага жыцьця—г. зн. ня могуць пагадзіцца з расейшчынай у Царкве. Рэдакцыя.

Litoŭcy ab Wilenskaj Katalickaj Duchoŭnaj Seminaryi.

„Viln. Rytojus“ z dn. 16.X. stoleta pad zahałoŭkam „U Duchoŭnaj Seminaryi patrebnaja sanacyja“, zaznačyŭšy na pačatku značeńnie Duchoŭnaj Seminaryi ŭ relihijnym žyćci kožnaha kraju, kaža, što Wilenskaja Duchoŭnaja Seminaryja wobak taho, da čaho praznačana, adyhrała jana ŭ našym krai wialikuju tak-ža rol narodnuju:—„doŭhi čas była jana ŭstanowaj polščańnia. Nie biespasredna, ale pasredna. Seminaryja heta pryhataŭlała i ciapier pryhataŭlaje ksiandzoŭ, jakija polščać u Wilenskim krai litoŭcaŭ i biełarusaŭ. Wilenskaja Duchoŭnaja Seminaryja maje badaj bolšyja zasłuhi dla polskaści, čym dla wiery“.

Dalej toj ža artykuł kaža, što litoŭcy jašče prad wajnoj, pradusim u hazecie „Viltis“, zwaračwali ŭwahu na hetu asabliwuju misiju Wil. Duch. Seminaryi, kiraŭniki jakoj, pierawažna polskija nacyjanalisty, nieachwotna pryjmali ŭ Seminaryju litoŭcaŭ, a pryniatych staranna prasiawali. Hetki samy nastroj u kiraŭnikoŭ Seminaryi da litoŭcaŭ astaŭsia i pa wajnie. Mała taho. Hety nastroj jašče bolš uzmacniŭsia. Polskija nacyjanalnyja plany kiraŭnictwa seminaryi siańnia iduć jašče dalej.

Ab hetym u „Viln. Ryt.“ čytajem dasłoŭna woś što: „Apošnim časam u Wilenskuju Duchoŭnuju Seminaryju ŭstupaje štoraz mienš moładzi z našaha kraju. Nawat nieachwotna pryjmajucca tutejšyja palaki, nie haworačy ŭžo ab litoŭcach i biełarusach. Zatoje prybyŭšych z hłybokaj Polščy ŭ Seminaryi jošć absalutnaja bolšaść. Tak napr. u 1934 h. ŭwosieni z hetaha kraju ŭ Seminaryju ŭstupiła da 15 chłapcoŭ (siarod ich 4 litoŭcy). Jasna, što hetkaja ličba dla adnaho kursu małaja. Dziela hetaha... pa dwuch tydniach z karannoj Polščy pryjechała kala 50 kandydataŭ. Usie prystupil da ekzaminaŭ. **Nia zdaŭ ni adzin, ale pryniali ŭsich.**

Heta adzin bok medalu. Majem i druhi. U Seminaryi ŭžo kolki hadoŭ duchoŭnym ajcom jošć ks. Ellert. Jon kožny dzień padčas abiedu z „Dziennika Wilenskaha“ čytaje klerykam cikawiejšyja palityčnyja i miascowyja wiestki. Asabliwa lubić čytać wiestki z litoŭskaha žyćcia. U hetym jašče nia było-b ničoha drennaha, kab „Dz. Wil.“ padawaŭ wiestki biezstaronna i kab ks. Ellert ich „nie prycharašwaŭ“. „Dz. Wil.“ „biezstaronnaść“ my daŭno wiedajem, ab „pajašnieńniach-ža“ ks. Ellerta dawiedalisia tolki niadaŭna“...

Woś hetkija „katalickija“ paradki panujuć u Wilenskaj Duch. Seminaryi. Kryŭdnyja jany jak dla litoŭcaŭ, tak i dla biełarusaŭ. Dla biełarusaŭ adnak henyja seminaryjnyja paradki jašče bolš kryŭdnyja i niesprawiadliwyja. Nia hledziačy na tak wialikuju ličbu ŭ Wilenskaj Archidyecezii katalikoŭ biełarusaŭ, u Wil. Duch. Seminaryi dahetul nie wykładajecca biełaruskaja mowa. A heta wymoŭna hawora samo za siabie.

Nia lepšaja „katalickaść“ panuje tak-ža i ŭ Pinskaj Duch. Seminaryi i ŭ Pinskaj Dyecezii, dzie ahramadnaja bolšaść katalikoŭ — heta tak-ža biełarusy. **M. B.**

2403

Katalickaja akcyja — pryłada polonizacyi biełarusaŭ i litoŭcaŭ

Ab h. zw. „katalickaj akcyi," jakuju prawodziać u našym Kraju duchoŭnyja polskija endeki, my pisali niaraz. Biełarusy i litoŭcy wiedajuć, jak wyhladaje na dziele i čym źjaŭlajecca Katalickaja Akcyja ŭ rukach polskaj duchoŭnaj endecyi ŭ našym Kraju. A źjaŭlajecca jana pryładaj polonizacyi biełarusaŭ-katalikoŭ i litoŭcaŭ.

Ab tym, što h. zw. „katalickaja akcyja" heta pryłada polonizacyi, polskija duchoŭnyja endeki zajaŭlajuć publična.

„*Polonizacyja Kresów Wschodnich jest naszą misją dziejową*"— zajaŭlaje „*Mały Dziennik*", orhan polska-endeckaj „katalickaj akcyi," redahawany pad kiraŭnictwam a.a. Franciškanaŭ z Niepokalanowa kala Waršawy.

Hety „katalicki" časapis na „katalickuju akcyju" ŭ našym Kraju ŭskładaje hetkija zadańni:

--Oddziały Stowarzyszeń Akcji Katolickiej na Kresach powinny zachować między sobą ścisłe porozumienie i łączność, celem których będzie ujednostajnienie akcji na terenie... Poza wskazówkami, wymienionemi w naszych Statutach, obowiązkiem naszym na Kresach Wschodnich powinno być również i dążenie do wzmocnienia polskości w tych miejscowościach...

Lud kresowy ma pewne odrębności i choć różni się wyznaniem od nas, tem niemniej nie można go nazwać mniejszością narodową. Naszem zadaniem byłoby stworzyć z niego *Polaków katolików bez zastrzeżeń*, obudzić w jego duszy poczucie jedności z nami wszystkimi, czuwającymi i myślącymi po polsku i katolicku".

Woś zadańni i meta „katalickaj akcyi" na biełaruska-litoŭskich ziemlach. Ale niachaj duchoŭnym polonizataram budzie wiedama, što narod naš na ich zaklik u hetkuju „katalickuju akcyju" nia jdzie i da hetakich „dabradziejaŭ" z pahardaj adnosicca.

p.

NABAŽENSTWA
dla
biełarusaŭ-katalikoŭ

adbywajecca kožnuju niadzielu i świata ŭ kaściele św. Mikałaja ŭ Wilni.

Padčas nabaženstwa śp'awajucca biełaruskija relihijnyja pieśni i bywaje biełaruskaje kazańnie. Pačatak nabaženstwa a hadz. 9 taj rana.

„Беларуская праблема."

Пад гэтакім загалоўкам украінская газэта „Діло" у нумарох з 13 і 14 г. м. зьмяшчае артыкул Д-ра С. Барана, у якім зусім недакладна апісана сучаснае палажэньне Беларусаў пад Польшчай і дзеля гэтага артыкул надта пэсымістычны. Але пэсымістычны толькі сам артыкул у „Діле" аб беларускай праблеме, бо беларуская справа пад Польшчай зусім не пэсымістычная, а наадварот — поўная надзеі і моцная верай у сваю сьветлую будучыню.

Д-р С. Баран у сваім артыкуле разводзіць пэсымістычны пагляд на беларускую праблему ў Польшчы на падставе сёлетніх і папярэдніх выбараў у польскі парлямант, у выніку каторых „беларусы апынуліся паза польскім парлямантам."

Падкрапляючы гэтыя доказы аўтар артыкулу атомізуе беларускі адраджэнскі рух пад Польшчай на даўно неіснуючыя варожыя між сабою партыі і гэтак ствapae апінію пэсымізму.

Вось-жа папраўляем артыкул „Діла" аб „беларускай праблеме."

Беларусаў пад Польшчай ёсьць не каля 2-х мільёнаў, але каля 2.500.000.

Сёлетнія выбары ў польскі парлямант арганізаваныя Беларусы байкатавалі, дык і зусім нармальнае зьявішча, што ў цяперашнім польскім парляманце няма беларускага прадстаўніцтва. На ўгоду з палякамі беларусы не пайшлі.

Кіраўніцтва беларускага адраджэнскага руху концэнтруецца ў саюзе беларускіх арганізацыяў — у Беларускім Нацыянальным Камітэце. Дзякуючы ўзмацненьню гэтага асяродка паслабелі ў масах уплывы камуністычныя і заглохла дзейнасьць полёнафільская. Каб рэдактары „Діла" не глядзелі на беларускую справу праз акуляры польскай прэсы, дык яны ўбачылі-б сапраўднасьць і гэтак пэсымістычна аб беларусах ня пісалі-б. *p.*

Беларускі Адрыўны Календар на 1936 год

ужо выйшаў з друку і прадаецца ўсюды!

Цана аднаго экзэмпляра 50 грошаў.

Хто купляе больш лік, атрымлівае зьніжку.

Зьмест календара багаты і размавіты.

Галоўны склад у: Бел. Кнігарні „Пагоня", Вільня, Завальная вул. 1.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Суд. Вызначаны ў Віленскім акружным судзе на 22 г. м. разгляд судовае справы кс. кс. В. Гадлеўскага і Я. Семашкевіча, абвінавачаных па 152 і 170 арт. К. К. за выданьне зборніку баяк Я. Быліны „На покуці", не адбыўся. Суд адложаны з прычыны хваробы абвінавачанага кс. Я. Семашкевіча.

„На Прадвесьні" — *Міхася Машары*, — зборнік вершаў, — 95 бачын, фармату васьмёркі, выданьня Ст. Глякоўскага і Яз. Найдзюка — выйшаў з друку гэтымі днямі.

З студэнскага жыцьця. У Беларускім Студэнскім Саюзе 19 г. м. адбыўся інаугурацыйны вечар. Прыгожа ў духу здаровага патрыятызму сказаў уступную прамову старшыня Саюзу М. Шчорс, а рэчовы і здаровы зьместам рэфэрат студ. П. Засіма дакладна выявіў патрыятычны настрой нашай студэнскай моладзі.

Чарговы рэфэрат: У чацьвер 31 г. м. а гадзіне 7 увечары, у залі Бел. Інст. Гасп. і Культуры — Вільня, Завальная 1—1, сябра Бел. Студ. Саюзу Склубоўскі прачытае рэфэрат аб палажэньні беларускага школьніцтва.

З выдавецтва польскіх школьных уладаў. Даведваемся, што ўжо друкуюцца і яшчэ ў гэтым годзе паступяць у прадажу два новыя беларускія падручнікі для пачатковых школ.

Адзін падручнік прызначаны на 3-ю клясу пачатковых школаў, другі-ж, зборнік беларускіх песьняў, на ўсе сем клясаў тых-жа школаў.

Падручнікі выдае Кураторыюм Віленскага Школьнага Вокругу пасьля зацьверджаньня іх Міністэрствам Асьветы.

Wajna ŭ Afrycy.

Wajna ŭ Abisynii ŭžo trywaje kala miesiaca, nie ŭspadzieŭki — italijanskaj pieramohi amal nie prykmietna.

Italijancy zaniali abisynskija harady Aduu i Aksum u prawincyi Tihre. Abodwa hetyja miesty lažać za 100—120 kilametraŭ ad hranicy italijanskaj Erytrei (kalonija Italii ŭ Afrycy). Zdabywać italijancam hetyja miesty było wielmi ciažka — italijanski štab frontu dasiul trymaje ŭ sakrecie, kolki tam lahło ŭ baju ludziej. Hetaje ŭporystaje maŭčańnie štabu pakazwaje, što tam było mnoha zabitych italijancaŭ; abisyncaŭ zabita tam 40 tysiač.

Treba wiedać, što 40 hadoŭ tamu, jak abisyncy pad toj ža Aduaj raźbili 20 tysiačnuju italijanskuju armiju, i hetak prymusili Italiju pryznać samastojnaść Abisynii i zapłacić joj 10 milijonaŭ liraŭ zołatam za wajennyja straty.

Ciapier tak-ža pad Aduaj byli wialikija i zaŭziatyja bai. Abisyncy, užo paśla zaniaćcia hetaha miesta italijancami, napali na italijancaŭ i za adnu noč wyrazali 2.500 italijanskaha wojska. A paśla zaniaćcia italijancami miesta Aksum, jakoje abisyncy ŭważajuć światym, mitrapalit koptyjskaj Carkwy ŭ Abisynii abwiaściŭ wajnu, Abisynii z Italijaj, światoj — wajnu za wyzwaleńnie światoha miesta. Paśla hetaha duchawienstwa i ŭ zaniatym italijancami Aksumie zaachwočywaje abisyncaŭ da baraćby z italijancami; a duchawienstwa tam na narod maje rašajučy ŭpłyŭ.

Dyk što budzie dalej?

Ciapier usia Eŭropa cikawicca hetym pytańniem. Znataki wajennaha dzieła i Abisynii nia wierać u pieramohu Italii nad Abisynijaj. Jany ćwierdziać, što sama pryroda zrabiła Abisyniju krepaściaj, jakuju raźbić trudna i sučasnym aružžam. Hory, mižhornyja rawy, piačery ŭ skałach horaŭ, haračy klimat, niedachwat wady na šyrokich abšarach, peryjadyčnyja daždžy i inšyja pryrodnyja i atmosferyčnyja asabliwaści Abisynii — heta niepakanalnyja pieraškody i najmacniejšyja zapory dla italijanskaha tam zawajawańnia.

Dziela hetaha woś i taki pawolny nastup italijanskaha wojska ŭ Abisynii — pa 3—4 kilametry ŭ dzień; a na zaniataj terytoryi abisyncy napadajuć na italijancaŭ u nutry — spadciška — i napadajuć na italijancaŭ śmiarotna chworyja prakažanyja, ad jakich italijanskaje wojska zdalok uciakaje, kab nie spatkacca i ŭ boju.

Pry hetym treba skazać, što abisyncy ŭ wajnie nadta adważnyja i zusim pahardžajuć śmierciaj — nie bajacca ŭmirać. Abisyncy nie ŭciakajuć i ad tankaŭ, a naadwarot — napadajuć na tank, uzłaziać na jaho i praz atwory dla kulamiotaŭ... zabiwajuć absłuhu.

Idzie žorstkaja wajna ŭ Afrycy i jana nia wielmi ščaśliwaja dla Italii. Nie paščaściłasia z hetaj wajnoj Italii i ŭ Eŭropie — Liha Narodaŭ wykazałasia prociŭ Italii. Słowam, napady Italii na Abisyniju nie ŭdajucca — dastała Italija łupcoŭku ŭ Afrycy 40 hadoŭ tamu, mahčyma adłupcujuć jaje i ciapier.

Wad.

Biełaruskaja relihijnaja prablema

(*Praciah, hl. „Bieł. Krynicy" № 37*).

Razważyŭšy ŭsiebakowa biełaruskuju relihijnuju prablemu, my dajšli da takich wywadaŭ:

što pahłyblańnie relihijnaha padziełu ŭ biełaruskim narodzie jość wielmi škodnym;

što treba zhadzicca z faktam padziełu našaha narodu na katalikoŭ i prawasłaŭnych;

što treba imknucca da taho, kab kaścioł i carkwu źbiełaruščyć, heta značyć, zrabić tak, kab kaścioł i carkwa nia byli škodnymi dla biełaruskaha narodu, ale kab byli dla jaho karysnymi, jak pašyralniki sapraŭdnaha chryścijanstwa.

Zdajecca, sprawa nastolki jasnaja, što ŭsie sapraŭdnyja chryścijanie — i kataliki i prawasłaŭnyja — pawinny iści da hetaj mety, kab praz zbiełaruščańnie kaścioła i carkwy prybližyć hetyja instytucyi da dušy našaha narodu i hetym pryčynicca da padniaćcia jahonaha kulturnaha roŭniu. Adnak treba śćwierdzić z sumam, što najbolšymi worahami zbiełaruščańnia carkwy i kaścioła źjaŭlajucca jakraz aficyjalnyja pradstaŭniki hetych relihijnych instytucyjaŭ u našym krai. Dziela jakich pryčyn jany hetak pastupajuć, zhadać lohka: jany nia chočuć urezwać polskich i rasiejskich upływaŭ u biełaruskim narodzie. U imia polskich i rasiejskich palityčnych intaresaŭ jany nia tolki nia puskajuć u kaścioł abo carkwu biełaruščyny, ale nawat wykidajuć adtul, dzie jana była ŭwiedziena. Heta asabliwa widać na hruncie kaścielnym. Kali paśla wialikaj wajny ŭ niekatoryja kaścioły była ŭwiedziena biełaruščyna, kaścielnyja ŭłady jaje źlikwidawali badaj całkom, papieranosiŭšy biełaruskich ksiandzoŭ na parachwii polskija; kali BChD z swaim orhanam „B. Krynicaj" pačała zmahańnie z takim kursam kaścielnych uładaŭ, to arcybiskup Jałbžykoŭski zabaraniŭ katalikom naležać da BChD i čytać „Bieł. Krynicu". Matywy hetaj zabarony byli čysta palityčnyja, bo naležać da polskich partyjaŭ i čytać polskija hazety, nawat jaŭna warožyja da katalictwa i naahuł da ŭsiakaj relihii, arc. Jałbžykoŭski, naskolki my wiedajem, nie zabaraniaŭ. Što datyčyć prawasłaŭnych carkoŭnych uładaŭ, to z ich boku taksama prawodzicca baraćba z usimi prajawami biełaruskaści ŭ carkoŭnym žyćci. Tam nie dapuskajuć biełarusaŭ da kiraŭničych stanowišč u kansystoryi, nie dajuć biełaruskim świaščeńnikam lepšych prychodaŭ, na damahańni ŭwiaści ŭ carkoŭnaje žyćcio biełaruskuju mowu, adkazwajuć, što „никакихъ белоруссовъ нѣтъ" i h. d.

Hetakaja rabota prawodzicca nie ŭ jakim ciesna nacyjanalnym zboryšču ci sekcie, ale ŭ wialikich relihijnych arhanizacyjach, jakija wystupajuć ad imia *Katalickaha* Kaścioła i *Prawasłaŭnaj* Carkwy. Padčyrkiwajem tut słowy „katalicki" i „prawasłaŭny", kab hetym wykazać z usiej jarkaściu niahodnaść pastupańnia ŭładaŭ hetych instytucyjaŭ z samym źmiestam katalictwa i prawasłaŭja. Widziačy takuju niesprawiadliwaść z boku tych, jakija pawinny zmahacca za sprawiadliwaść, biełarusy adwaročwajucca i ad kaścioła i ad carkwy.

Pierażywajem ciapier wialiki relihijny zaniapad. Hałoŭnaj pryčynaj hetaha zaniapadu źjaŭlajecca sučasny materjalizm, jaki adwaročwaje ludziej ad wyšejšych metaŭ da čysta ziamnych. Prawodžańniem materjalizmu ŭ masy zajmalisia ŭ 18 stahodździ tak zw. buržuaznyja materjalisty, u 19 st. — sacyjalisty, a ŭ 20 — kamunisty. Za hety čas masy pa ŭsich krajoch prajmalisia materjalistyčnymi pahladami i pačali hladzieć na relihiju, jak na niešta lišniaje. Materjalistyčnyja pahlady dajšli i da biełaruskich mas i zrabili wialikaje spustašeńnie.

Ale ŭ našych biełaruskich warunkach da relihijnaha zaniapadu wiadzieć jašče adna wialikaja pryčyna — heta *čužackaść* dla našaha narodu, jak katalictwa tak i prawasłaŭja. Dziakujučy mnohim pryčynam biełarusy časta hladziać na hetyja abiedźwie relihii, jak na niešta čužoje i dalokaje ad siabie. Praŭda, byŭ čas, kali katalicwa było abaronaj ad carskaha hnibieńnia i tady katalickaj častkaj biełaruskaha narodu jano adčuwałasia jak niešta swajo. Padobnuju rolu, tolki ŭ inšym kirunku, ciapier miascami spaŭniaje prawasłaŭje, baroniačy prawasłaŭnuju častku našaha narodu ad polskaj nacyjanalistyčnaj palityki — i dzie heta prawodzicca, tam prawasłaŭje wyhladaje silnym. Ale naahuł biaručy, paminajučy hetyja pierachodnyja mamenty, jak katalictwa tak i prawasłaŭje źjaŭlajecca ŭ našym narodzie niečym čužym i dalokim ad dušy narodu.

Jak u katalictwie tak i prawasłaŭji čužym dla biełaruskaha narodu źjaŭlajecca duchawienstwa. Jano pa inšych krajoch spaŭniaje rolu apiakunoŭ i zastupnikaŭ pierad usialakaj kryŭdaj, a ŭ nas naadwarot. Čužoju taksama źjaŭlajecca dla biełarusaŭ i forma jak katalictwa tak i prawasłaŭja, bo katalictwa padajecca jamu ŭ formie (mowa) polskaj, a prawasłaŭje — ŭ rasiejskaj; razam z čužoj formaj wydajecca biełarusu čužym i sam źmiest abodwych wierawyznańniaŭ. Musić zatym hetaha źmiestu jon i nie nazywaje swaim biełaruskim, a tolki „polskim" abo „ruskim" („polskaja" wiera, „ruskaja" wiera).

Dziela ŭsich hetych pryčyn nam zdajecca, što jak katalictwa tak i prawasłaŭje na našych ziemlach moža spatkać u niedalokaj budučyni wialikaja katastrofa: jany pierastanuć isnawać nia tolki ŭ sučasnaj swajej formie, ale i ŭ swaim źmieście, abo, inakš kažučy, pierastanuć isnawać zusim. Bo narod, adkidajučy čužuju (polskuju abo rasiejskuju) formu, moža adkinuć i sam źmiest abodwych wierawyznańniaŭ i ŭ rezultacie astacca biazrelihijnym, jak heta

Napružanaść u mižnarodnaj palitycy

Mižnarodnaje pałažeńnie ciapier niazwyčajna napružanaje. Takoha pałažeńnia paśla suświetnaj wajny jašče nia było. Suświetnaja presa, padajučy hałasy haračejšych palitykaŭ, kaža, što wajna pahražaje Eŭropie; bolš razważnyja palityki piarečać hetaj mahčymaści.

Paśla napadu Italii ŭ Afrycy na Abisyniju, ad čaho adrazu šmat ciarpić apošniaja i mocna balić serca Anhlii,— Anhlija skoncentrawała na Mižziemnym i na Čyrwonym Mory wialikuju častku swajej floty, zmabilizawała susiednija z Abisynijaj swaje kalonii — Sudan, anhielskuju Samaliju, — zaklučyła z Ehiptam wajenny dahawor, nawiazała suadnosiny z Arabijaj i h. d. Adnačasna Anhlija ŭziała ŭ swaje ruki kiraŭničy rul Lihi Narodaŭ.

I woś — Liha Narodaŭ, jakaja dasiul nie mahła ŭ paru i pawažna wyrašyć najmienšaj sprawy, ciapier funkcyjanuje jak najspraŭniejšaja instytucyja. Praŭda, u Abisynii lijecca kroŭ, hinuć ludzi i ichnaja majemaść, ale Liha Narodaŭ za hety karotki čas u sprawie italijanska-abisynskaj wajny zrabiła dawoli mnoha. Italiju pryznała napaśnikam; zaklikała jaje spynić wajnu; pastanawiła zastasawać prociŭ jaje sankcyi.

Hetyja sankcyi ad 31 h. m. buduć u mižnarodnaj sprawie abawiazwajučymi i Italija z imi budzie zmušanaj ličycca. Sankcyi hetyja rožnarodnyja — ad łahodnych až da najwastrejšych i najhorš balučych dla Italii. Woś-ža — naŭpierad haspadarčyja sankcyi, na jakija mohuć zhadzicca dziaržawy siabry Lihi Narodaŭ, za wyniatkam tych dziaržaŭ, jakija mocna źwiazanyja haspadarča z Italijaj.

U hetaj sprawie ŭ najhoršym pałažeńni apynułasia Francyja. Jana twarec Lihi Narodaŭ; jana zakrapiła swoj „wersalski mir" hetaj Lihaj; jana nia moža praciwicca pastanowam Lihi Narodaŭ. Ale jana łacinskaja dziaržawa, siabryca Italii; jana pierahawarywałasia z Italijaj prad hetaj wajnoj; Italija zabiaśpiečaje niezaležnaść Aŭstryi prociŭ Niamieččyny. Dyk pajści Francyi na šlach sankcyjaŭ prociŭ Italii — heta značyć zračysia swajej samastojnaj palityki i pajści na anhielskuju palityku ŭ Eŭropie, a Anhlija krytyčna hladzić na eŭropejskuju palityčnuju mapu, jakaja ŭstanoŭlenaja „wersalskim miram", i maje z Niamieččynaj „marski dahawor."

Što ŭ hetakim pałažeńni Francyja robić? U Lizie Narodaŭ jana hałasuje za sankcyi — i heta zusim zrazumieła: francuskaja dyplomacyja ŭważała, što ad pastanowy da wykanańnia, jak ad teoryi da praktyki, daloka. Tymčasam anhielskaja dyplomacyja dawiała ŭžo hetuju teoryju da praktyki i trebuje wykanańnia adnosna Italii sankcyjaŭ. U hetym časie Italija trebuje ad Francyi zabawiazańnia, što jana, Francyja, sama adna budzie baranić niezaležnaści Aŭstryi, kali hetaha treba budzie, bo Italija, chto wiedaje, ci budzie mahčy baranić Aŭstryi — heta značyć, što Italija prychilicca da Niamieččyny, kali Francyja pojdzie na šlach sankcyjaŭ prociŭ Italii. Heta z adnaho boku. A z druhoha boku Anhlija naciskaje Francyju, kab wyrazna pastawiłasia ŭ hetaj sprawie — abo prociŭ Italii, abo prociŭ Anhlii i Lihi Narodaŭ.

Francyja apynuŭšysia ŭ hetkim pałažeńni, šukajučy wychadu sabie, starajecca pahasić pažar wajny ŭ Afrycy. Francuski ministr zahraničnych spraŭ Lawal wiadzie ŭ hetaj sprawie z italijancami i z anhielcami pierahaworv. Ale abiedźwie starany nia jduć na ŭstupki i niama nadziei, kab chutka ŭ hetaj sprawie dahawarylisia.

U hety momant nasoŭwajecca pytańnie: što budzie dalej? Što budzie, jak zastasujuć sankcyi? Jak zareahuje Italija? Ci zastasujuć inšyja sankcyi apračа haspadarčych? A kali zastasujuć militarnyja sankcyi, dyk ci nia budzie tady ŭ dobrym pałažeńni Niamieččyna, dastaŭšy „wolnuju ruku" ad Anhlii ŭ siaredniaj Eŭropie i na ŭschodzie?

Woś-ža dziela hetaha niawiedamaha budučaha, treba spadziawacca, što tudy — u hetu niawiedamuju budučyniu—nichto skakać nie adważycca i buduć staracca hetuju propaść mahčyma najdalej abminuć. Ale sučasnaje mižnarodnaje pałažeńnie wielmi napružanaje i dawoli hroznaje.

Sankcyi Lihi Narodaŭ proci Italii i małyja dziaržawy.

Paśla pastanowy Lihi Narodaŭ zastasawańnia prociŭ Italii sankcyjaŭ, Aŭstryja, Madziarščyna i Albanija zajawili, što jany wykonywać sankcyjaŭ Lihi prociŭ Italii nia buduć, a Tureččyna, Rumynija, Juhasławija i Šwajcaryja wyjawili swaje adnosiny da pasłuchaŭ u hetaj sprawie Lihi tak-ža niaprychilnyja. Hetkaje stanowišča hetych dziaržaŭ mocna ŭtrudniaje prawiadzieńnie prociŭ Italii sankcyjaŭ.

Pieršaja hrupa dziaržaŭ,—heta zaležnyja ad Italii, jakija nia mohuć prociŭ jaje wystupać. Aŭstryja i Albanija za swajo dziaržaŭnaje isnawańnie mnoha ŭdziačny Italii, jakaja ŭ mižnarodnaj palitycy stojka baronić ichniaj niezaležnaści. Hetyja dziaržawy, z pryjaźni i ŭdziačnaści, aficyjalna pryznajuć italijanskija kalonijalnyja pretensii ŭ Afrycy i za heta apynulisia ŭ kanflikcie z wialikadziaržawami druhimi.

Liha Narodaŭ chiba nia budzie prymušać hetyja małyja dziaržawy, kab jany wykonywali jaje pastanowu i tasawali da Italii sankcyi, ale pałažeńnie hetych dziaržaŭ na mižnarodnym forumie moža šmat pahoršycca — wialikadziaržawy, hałoŭna Anhlija, da hetych dziaržaŭ mohuć adnosicca z wialikimi wymohami ŭ inšych sprawach.

Adnosiny hetych małych dziaržaŭ da Italii padyktawany, apračа ichniaha palityčnaha pałažeńnia, tak-ža i ich pałažeńniem hespadarčym. Aŭstryja i Madziarščyna hałoŭny handal maje z Italijaj, a Albanija ad Italii dastaje i hrašowuju zapamohu.

Tureččyna jość starym pryjacielam Italii i jany źwiazany miž saboju dahaworam pryjaźni, a dziela hetaha Tureččyna nia moža adkryta wystupać prociŭ Italii. Hetaja pryjaźń maje tak-ža palityčnuju padstawu. Hrecyja choča, pry pieršaj nahodzie, adabrać ad Italii hrecki wostraŭ na Ehiejskim mory, a heta pahražaje i tureckim intaresam.

Rumynija i Juhasławija, jakija razam z Čechasławaččynaj stanowiać Małuju Antantu, bajacca jści na šlach sankcyi Lihi Narodaŭ prociŭ Italii—z pryčyny ŭnutrana-palityčnaj. Bo za ekanamičnymi sankcyjami mohuć pajści i sankcyi militarnyja, a ŭleźci hetym dziaržawam u wajnu, asabliwa Juhasławii, ciapier wielmi niebiaśpiečna — wajna moža wyklikać unutranuju rewalucyju. Rumynija z Italijaj dobra handluje, a ŭnutranaje ekanamičnaje jaje pałažeńnie wielmi ciažkoje, dyk ab ekanamičnaj sankcyi adnosna Italii rumynski ŭrad i padumać baicca, bo ad hetakaj sankcyi moža padniacca rewalucyja ŭ kraju.

Šwajcaryja adkazwajecca ad sankcyi prociŭ Italii, bo baicca wajny, jakaja moža źniščyć jaje dziaržaŭnuju samastojnaść, dyk jana zaniała stanowišča — ni siudy ni tudy.

Słowam, małyja dziaržawy starajucca nia brać čynnaha ŭčaścia ŭ zmahańni wialikadziaržaŭ i hetym zabieśpiačajucca ad wonkawaj i nutranoj katastrofy.

Chto wykanaje pastanowu Lihi Narodaŭ adnosna Italii?

Razhladzieŭšy sučasnaje mižnarodnaje pałažeńnie, wyhladaje, što pastanowu Lihi Narodaŭ u sprawie zastasawańnia prociŭ Italii sankcyjaŭ, kab spynić raspačatuju italijancami wajnu ŭ Afrycy, budzie mahčy wykanać tolki Anhlija z Francyjaj, abo tolki adna Anhlija.

Niamieččyna, Japonija i Ameryka ŭ Lihu Narodaŭ nie naležać i jaje pastanowy ich nie abawiazwajuć.

Słowam, Liha Narodaŭ heta palityčnaja kramka Francyi i Anhlii, u jakoj hetyja dziaržawy na źmienu handlujuć mižnarodnaj palityčnaj konjunkturaj.

Roznyja wiestki

Z POLŠČY.

Paśla źmieny ŭradu. Pryčynu apošniaj źmieny ŭradu ŭ Polščy rozna tłumačać. Miž inšym, ab hetaj źmienie pišuć hazety i hetak: ministr sprawiadliwaści Michałoŭski z premjeram Słaŭkam 11 h. m. ustanaŭlali prahramu pracy na dwa hady, a z min. skarbu ŭstanawili plan finansawaj pracy na hod. Ministr Michałoŭski dakazywaŭ premjeru Słaŭku ab patrebie, dziela aščadnaści, abwieščańnia amnestyi. Užo niekalki miesiacaŭ sučasny ministr skarbu Kwiatkowski z daručeńnia prezydenta Mościckaha hatowiŭ plan nowaj aščadnickaj dziaržaŭnaj haspadarki. Ekanamičnaje pałažeńnie Polščy mieła šmat kłopataŭ i raniej, a paśle parlamanckich wybaraŭ naprawa hetaha pałažeńnia stała jašče bolš aktualnaj.

Amnestyja. U kruhoch polskich palitykaŭ ciapier źjaŭlajecca wielmi aktualnaj sprawaj amnestyja, asabliwa dla palityčnych wiaźniaŭ. Ab patrebie amnestyi mnoha haworać i mnoha pišuć.

Sapraŭdy patrebna amnestyja ŭ Polščy, bo šmat jość zasudžanych i wastrohi pierapoŭnienyja.

Polskaja apazycyja ab mižnarodnym pałažeńni Polščy. Polskija apazycyjnyja da ŭradu hazety ab mižnarodnym pałažeńni Polščy pišuć hetak: Polšč ciapier u mižnarodnym žyćci adzinokaja; Polšč astałasia z Madziarščynaj i Niamieččynaj.

Sesija Sojmu. Ad 24 h. m. pačalisia pasiedžańni Sojmu. Na hetaj sesii Sojmu razhladany ŭradawy prajekt poŭnamoctwaŭ dla Prezydenta wydawać zakony ŭ sprawie haspadarčaj, apračа reformy finansaŭ, na

ŭžo zdarajecca z častkaj biełaruskaj intelihiencyi. Nam zdajecca, što hetaja katastrofa spačatku spatkaje prawasłaŭje, a potym katalictwa.

Ab tym, što prawasłaŭje ŭžo prybližajecca da hetaj katastrofy, haworać takija fakty: masawaje pašyreńnie pasiarod prawasłaŭnych kamunizmu, a razam z kamunizmam biazbožža; pašyreńnie sektanctwa; štoraz bolšaja pustata ŭ cerkwach; uciakańnie ad relihijnych praktyk. Hetyja fakty majuć charaktar ahulny i spatykajucca na ŭsim prastory Zach. Biełarusi; ale jość jašče fakty miascowaha charaktaru, jakija adnakaž majuć tendencyju stacca faktami ahulnymi. Majem wiestki, što ŭ niekatorych wioskach užo nie bierahuć niadzielnaha i światočnaha adpačynku, ale pracujuć u światа, asabliwa kali treba pamahčy siemjam, jakich pracaŭniki byli aryštawany; z niekatorych chat užo pawykidali abrazy; u adnym z pawietaŭ prawodzicca tawaryski bajkot tych dziaŭčat, jakija ŭwajšoŭšy ŭ carkwu z pryčyny jakojś uračystaści (wiančańnia ci pachowin) tam pierachreściacca i h. p. Čuli my i ab takich žudasnych faktach, ab katorych pisać nia možam. Hetyja fakty świedčać užo ab niejkich chwarawitych nastrojach u prawasłaŭnych adzinak. Mahčyma, što hetyja fakty wyniatkowyja i nia majuć dy nia buduć mieć ahulnaha charaktaru, ale što skazać ab takim fakcie, jak bajkot chłapcami tych dziaŭčat, jakija ŭ carkwie pieražahnajucca? Heta ŭžo świedčyć ab zarhanizawanaj akcyi biazbožnictwa na našych ziemlach.

Usie hetyja fakty haworać wielmi mnoha: jany dapuskajuć užo blizkuju katastrofu prawasłaŭja ŭ našym kraii. Katastrofa hetaja, zdajecca, adbudziecca na praciahu ciapierašniaha pakaleńnia... Palityčnyja padziei mohuć hetu katastrofu tolki pryśpiašyć!

Troški lepš sprawa pradstaŭlajecca z katalictwam. Tam niama jašče takich hroznych faktaŭ, jak na hruncie prawasłaŭja, ale jość usie adznaki, što hetyja fakty ŭžo nabližajucca. Pradusim možna śćwierdzić fakt, jaki pryznajecca nawat polskim duchawienstwam, što naš narod pierastaŭ wieryć ksiandzom nia tolki ŭ palityčnych sprawach, ale wa ŭsich inšych, nia wyklučajučy i relihijnych. Byli wypadki, što narod naš nie hałasawaŭ na niejki śpisak tolki zatym, što za jaho ahitawaŭ polski ksiondz. Hety nastroj narodu maje wialikaje psycholohičnaje značeńnie: jon świedčyć, što pamiž našym narodam i polskim duchawienstwam isnuje hłybokaja prorwa niedawieru, a pry takim niedawiery supracoŭnictwa niemahčyma. Pry hetym narod naš pierastaje chadzić u kaścioły, nia słuchaje kazańniaŭ, a nawat wyśmiejwaje ich, prywykaje abchodzicca biaz relihii; možna zaŭważyć štoraz bolšy pracent katalikoŭ-biełarusaŭ niepraktykujučych, asabliwa pasiarod mužčyn; apošnim časam paŭstaje nawat niejkaja nienawiść da duchawienstwa, na jakoje narod hladzić jak na ŭradaŭcaŭ u sutanach; u narodzie zakaraniajecca prakanańnie, što katalictwa — heta „kazionnaja", uradawaja wiera, jakaja zabawiazywaje tolki wonkawa, tak jak uradawyja abo palicyjnyja „przepisy". Katalictwa ciapier zajmaje ŭ Polščy takoje samaje stanowišča, jakoje ŭ carskaj Rasiei zajmała prawasłaŭje. Z usiaho wyšejskazanaha widać, što i katalictwa idzie wialikimi šahami da katastrofy. Praŭda, jano baronicca ŭsimi mahčymymi siłami pierad hetaj katastrofaj, zakładaje katalickija arhanizacyi, cementuje ich u adnu sucelnuju „katalickuju akcyju", ale ŭsio heta, jak pieradajuć z wioski, nie ratuje ad nadychodziačaj karastrofy.

Kali my padajom, jak adzin z sposabaŭ ratunku, biełarusizacyju carkwy i kaścioła, to my razumiejem wielmi dobra, što hetym, i tolki hetym sposabam, my jašče nie ŭratujem ich ad niaščaścia, ale z cełaj peŭnaściu možam śćwierdzić, što ŭ wialikaj miery hetu katastrofu adwierniem. Tolki pastawim tut dwa warunki: kab heta zbiełaruščańnie nia pryjšło zapozna i kab jano abniało nia tolki mowu duchawienstwa, ale kab abniało i jahonuju dušu. Bo kali duchoŭnik i budzie hawaryć da narodu pabiełarusku, ale razam z hetym dziorci z hetaha narodu apošniuju skuru i budzie dla jaho dušoju čužym, to takoje zbiełaruščańnie mała pamoža. Tut treba, kab duchoŭnik byŭ, jak heta kažuć, kroŭ z krywi i płoć z płoci hetaha narodu i kab nia wioŭ škodnaj dla jaho narodna-palityčnaj i sacyjalnaj raboty. Tolki tady narod budzie wieryć swajmu duchawienstwu, kali pačuje, što jano sapraŭdy *swajo*, a nia čužoje. Musić dziela taho, kab nie prybližyć duchawienstwa da narodu, kamunisty tak mocna praciwiacca biełarusizacyi carkwy i kaścioła. Jany prakanany, što čužoje duchawienstwa možna lahčej źnistožyć, čym blizkaje dla narodu.

Hetyja ŭsie matywy pramaŭlajuć za biełarusizacyju carkwy i kaścioła nia tolki ŭ imia narodnych, biełaruskich ideałaŭ, ale i ŭ imia relihijnych. Bo hledziačy na chod sučasnych padziejaŭ, my prychodzim da prakanańnia, što jak prawasłaŭje tak i katalictwa, kali jany nia buduć prybližany da narodu, pamruć swajej naturalnaj śmierciaj, jak čužyja naraści na biełaruskim arhaniźmie. Nam nie škada ani *rasiejskaha* prawasłaŭja, ani *polskaha* katalictwa, ale nam škada chryścijanstwa, jakoje maje ŭ sabie wialikija hramadzkija wartaści. Kab abaranić dla našaha narodu hetyja wartaści, my damahajemsia źbiełaruščańnia i carkwy i kaścioła, pakul jašče nia pozna.

Blizki.

Kaniec.

cеły hod. Na hetaj sesii premjer Kaściałkoŭski maje wystupić z prahramowaj deklaracyjaj dziejnaści jaho ŭradu.

Z ZAHRANICY.

Sławackaja Rada suproć Čechasławaččyny. U minułym m-cy Sławackaja Rada padała ŭ Lihu Narodaŭ wielmi cikawuju skarhu na Čechasławaččynu, u jakoj skazana, što Sławakija addana Čecham dziakujučy machlarskaj dyplomacyi českich palitykaŭ, katoryja ćwierdzili, što Sławaki i Čechi heta adzin narod i što sławacki jazyk jość narečam českaha jazyka. Sławackaja Rada prosić Lihu Narodaŭ, kab wyznačyła dla Sławakii plebiscyt i ćwierdzić, što Sławakija choča pryłučycca da Madziarščyny.

Heta skarha Sławackaj Rady pieradrukawana papolsku i razsyłajecca wa ŭsie redakcyi hazet u Polščy.

U Sawietach hnije zbožža. Maskoŭskaja hazeta „Prawda" z 21.IX. sioleta padaje: u zbažowaj centrali Azoŭska-čornamorskaha wokruhu ŭ Rahanecku nasypany całyja hory zbožža pad pakryćciom tolki nieba. Henaje zbožža źwierchu, paśla daždžoŭ prarastaje, a na nizie hnije. Z hetaha zbožža, u hetych zbažowych horach, wytwarajecca niejkaja ni da čaho nieprydatnaja maź. U świrnach — cerkwach i inšych budyninach — dzie ssypana zbožža strašenna mnoha raźwiałosia myšej, ad jakich prosta niemahčyma abaranicca.

Prysud śmierci ŭ Kijawie. Specyjalnaja kalehija balšawickaha sudu niadaŭna razhladała sprawu „kontrewalucyjnaha hurtka", jaki byccam prawodziŭ u Sawieckaj Ukrainie siarod kałchoźnikaŭ praciŭ-kamunistyčnuju prapahandu. Kalehija wydała prysud u hetaj sprawie hetaki: adnaho siabru hetaha hurtka rastralać, a 22 pasadzić ad 3 da 10 hadoŭ u katarhu.

Žorstka balšawiki raspraŭlajucca z ukrainskimi wyzwalencami. Hetak i car u swaich despotyčnych časoch raspraŭlaŭsia z wyzwolnymi ruchami narodaŭ.

Padmorski tunel z Japonii da Karei. Japonija maje prawieści pad moram tunel z karejskaj prystani Fusan praz wostraŭ Cušimi da wostrawa Iki i Kijušu. Hety tunel maje być daŭžynioj na 150 kilametraŭ. Budawać jaho buduć praz 10 hadoŭ.

Apošnija wiestki ab wajnie ŭ Afrycy. U prawincyi Tihre italijancy ŭkraplajuć swaje pazycyi. U rajonie Aksum italijancy razaružwajuć miascowaje nasialeńnie, jakoje nie paddajecca dabrawolna italijanskaj uładzie.

Abisyncy na swaim baku šmat aryštawali italijanskich špijonaŭ.

U nutry Abisynii zaŭziata arhanizujucca da abarony kraju i hatowiacca wajawać na doŭhi čas. Adzin abisynski hienerał zajawiŭ, što abisyncy mohuć wajawać 15 hadoŭ.

Z italijanskaj Erytrei nasielnictwa ŭciakaje ŭ Abisyniju i ŭ Sudan, kab nie pamahać italijancam wajawać praciŭ Abisynii.

Z KRAJU.

Pažar sušni—13 kabiet u wahni. U w. Lada, Wišnieŭskaj wołaści, Wialejskaha paw., 22 h. m. wybuchnuŭ u sušni, dzie 13 žančyn miali lon, raptoŭny pažar. U adzin mih ahoń achapiŭ usiu sušniu i 13 kabiet apynulisia ŭ połymi ahniu. Wybiehajučyja z połymia kabiety byli achoplenyja ahniom — na ich hareła adzieła. Kali abtušyli pažar, z wuhloŭ wyciahnuli niažywuju Aleksandru Dubiaho 27 hadoŭ. Inšyja prajaŭlali jašče žyćcio. 6 žančyn wielmi ciažka apaleny, adna ŭ darozie da špitalu pamierła. U špital u Wialejku zawieziena ciažka apalenych 5 asob. Niekatoryja, trudna spadziawacca, što wyžywuć.

Sušnia z lonam zhareła daščentu.

Пісьмы з вёскі

Паліцэйскі на сабраньні гуртка Бел. Інст. Гасп. і Культуры.

Лядкі, Стаўпецкага пав. Закон з дня 11.III.1932 г. аб сабраньнях у арт. 18 і 19 кажа гэтак:

Сабраньнямі непублічнымі ёсьць:
а) сабраньні асоб, асабіста знаных склікаючаму або старшыні сабраньня, якое адбываецца ў памешканьні;
б) сабраньні сяброў легальна існуючых арганізацыяў, якія адбываюцца ў памешканьні.

Сабраньне не патрабуе, ані паведамленьня ўладзе, ані пазваленьня ўлады.

Напісана выразна і ясна, што аб сабраньні непублічным ня трэба паведамляць улады. Тымчасам у нас мясцовая паліцыя трэбуе, каб аб сабраньні паведамлялі паліцыю. Было вось так:

Дня 7.X. сёлета быў агульны сход сяброў нашага гуртка БІГіК— абгаварвалі справы сваей арганізацыі. Раптам зьявіўся паліцэйскі № 490 і загадаў разыйсьціся. Калі старшыня сабраньня пачаў высьняць, што гэта адбываецца сход сяброў залегалізаванай арганізацыі, паліцэйскі пачаў кантраляваць білеты і кожнаму сябру казаў выходзіць з хаты. Гэтак «праверыўшы" білеты, і калі ў хаце астаўся адзін старшыня сабраньня, паліцэйскі заявіў — другі раз, як будзеце рабіць сабраньне, мусіце паведаміць пастарунак паліцыі.

Вось якія труднасьці спатыкае нашая арганізацыя ў сваей дзейнасьці.

Старшыня гуртка Б.І Г.іК.

Ab hałasawańni ŭ nas.
(*Baranawicki paw.*)

U našym pawiecie, jak i wa ŭsim Kraju, sioletniaje hałasawańnie ŭ Sojm było aryhinalnaje — hałasawać nie chacieli, ale hałasawali. U niekatorych wybarnych abwodach na 400 asob, što mahli hałasawać, hałasawała 7 asob.

Daŭniej bywała ab wybarach tłumačyli i hałasawać zaachwočywali tolki instruktary arhanizacyjaŭ i wybarnyja kamitety wolna zarhanizawanych arhanizacyjaŭ. Ciapier ab wybarach hawaryli tolki čynoŭniki, asabliwa wojty, sołtysy, sekwestratary, wučyciali i wałasnyja pisary. Sialanie słuchajučy ahitacyju ab hałasawańni hetych ludziej nia śmieli ničoha pierečyć i mnohija zrazumieli, što ŭžo i na hałasawańnie treba jści z musu, jak i na šarawarak. Ale hetak razumieli i prychilna hetych ahitataraŭ słuchali adzinki, a masa na heta ŭsio hladzieła z wostraj krytykaj, jakuju wyjaŭlała hołasna, pakulšto, nie ŭ prysutnaści hetych ahitataraŭ.

Adnym słowam, apazycyja da hetakich wybaraŭ, padčas apošniaha hałasawannia, prajawiłasia ŭ masach našaha pawietu wialikaja. A heta apazycyja biełaruskaja — u našym pawiecie sialanskija masy nacyjanalna świedamyja. Jč.

Świedamaść pašyrajecca.

Kimiany, Šumskaj wołaści, Wilenskaha paw. Dziakujučy świedamym adzinkam biełaruskaha adradžeńskaha ruchu i ŭ našym kutku pačynaje bolš znachodzicca świedamiejšych sialan, katoryja pracujuć dla dabra swajho narodu.

Biełaruskija hazety i knižki źjaŭlajucca častymi haśćmi ŭ rukach našych sialan — maładych i starejšych. Wybary ŭ nas adbylisia wielmi cicha, a jašče było cišej pry urnie wybarčaj, bo tudy našyja sialanie nie chadzili; hałasawali ŭ nas tolki tyja, katoryja siadziać u faliwarkach i dwaroch i ŭsie panskija i ŭradawyja služki. Pa hetych wybarach našyja sialanie nie čakajuć paprawy u swaim žyćci.

Pradukty ziemlarobskija nie daražejuć, a jašče apadajuć nižej u canie. Toj Sam.

UWAHA!

Važnaje dla ŭsich.

Ad 1 kastryčnika siol. abawiazwaje zakon ab pradažy časapisaŭ (hazet) na pošcie.

Pawodle hetaha zakonu možna i „Biełaruskuju Krynicu" kupić na kožnaj pošcie, ale ab hetym pawiedamić treba śpiarša kiraŭnika taje pošty i zapłacić tam za hazetu. Možna tak-ža trebawać na pošcie pradažy hazety pasobnymi numarami.

Dyk karystajcie z hetaj dahodnaści.

Administracyja „Bieł. Krynicy".

Купляйце ведамыя з сваей дабрыні беларускія календары на 1936 г.

Беларускі Народна - Гаспадарскі Календар

цана 70 гр.

Biełaruski Narodny Kalendar

цана 65 гр.

Прадаўцом вялікі спуск. Дамагайцеся ўсюды!

Выпісваючы трэба дадаць грошы на перасылку поштаю. Хто выпісвае з Галоўнага Складу, той за перасылку ня плаціць. Адрас Галоўнага Складу: Вільня, Зарэчная вул. 14—7, Я. Станкевіч.

Чытайце і пашырайце адзіны беларускі гаспадарскі часапіс „САМАПОМАЧ"! Пробныя нумары высылаюцца бясплатна. Адрас: Red. „Samapomač", Wilnia — Wilno, Połackaja Nr. 9—4

Dr. Stanisłaŭ i dr. Jadwiha Hrynkiewičy.

Warjactwa.

„Kab ty zdureŭ", „kab ty zwarjacieŭ", „kab tabie rozum skruciła" — časty skaz na našaj wioscy. Nia kožny ŭjaŭlaje, kolki žachliwaha źmiestu ŭ pajmie „warjat", „durny".

Adnosiny da warjataŭ u šyrokich huščach nasielnictwa nie adnarodnyja, — abo bačać u ich ludziej „dziŭnych", jakim ledź nie najbolšyja tajnicy žyćcia čaławieckaha wiadomyja — abo znoŭ dumajuć ab ich, što majuć niešta supolnaje z niačystaju siłaju, wiadźmarstwam, zahladajucca na ich, jak na ludziej začarowanych i h. d.

Henyja adnosiny pakazywajuć u skaročańni na toj šlach, cieraz jaki prajšło čaławiectwa ŭ pahladach na ludziej „zdureŭšych". I da siańniašniaha dnia jość krainy, dzie warjaty karystajucca pašanaju, dzie nichto ich nia moža kryŭdzić, kazać im błahoha słowa, bo jnakš moža sustrenuć taho, chto kryŭdzić, wialikaje niaščaście. Adnačasna ŭ adnosinach da henych ludziej chawajecca paharda. Jarki prykład henych charakternych adnosinaŭ bačym u Rasiei da „jurodiwych", „klikušaŭ". Henymi ludźmi apiakujucca, ich bajacca, pawažajuć, imi-ž pahardžajuć.

Čaławiectwa pawolna wychodziačy z kruhu baśniaŭ i mistyčnych pahladaŭ na świet, pačało šukać zakonaŭ naturalnych, abchopliwajučych usie haliny žyćcia. Pačali ludzi šukać *bolš zrazumiełych pryčynaŭ chwarobaŭ „dušy"*.

Užo hreckija filozafy pakazwali, što warjactwa, *chwaroby psychičnyja*, kareńniami swaimi siadziać u ciele, što značycca chworaść cieła, a kankretna kažučy *mozahu*, prajaŭlajecca ŭ nienarmalnym myśleńni, nienarmalnaści woli i skryŭlenaści instynktaŭ.

U paru chryścijanstwa byli sproby pajaśnić i henuju staranu žyćcia dziejańniem złoha ducha, „niačyścika". I dahetul jašče časta čujem, što siamja źwiartajecca da duchoŭnika, kab toj adprawiŭ malitwy nad čaławiekam, jaki zwarjacieŭ, kab jaho pakrapiŭ wadoju paświačanaju.

Padziei stahodździaŭ zapisali šmat roznych sprobaŭ pajaśnić niezrazumiełaje ludziam źjawišča chwaroby psychičnaje. Usie pahlady chistajucca pamiž tym, što krynicaju i pryčynaju ŭsiaho jość *cieła* (*mozah*), a tym, što heta *niačystaja siła*, ahułam tajomnaja siła niejkich dalokich nam i niawiedamych istotaŭ.

Siańnia *psychijatryja* (nawuka, jakaja zajmajecca chwarobami psychičnymi) dajšła da wywadu, što jość roznajakija pryčyny warjactwa: u pieršuju čarhu heta buduć chwaroby mozahu, endokrynnych załozaŭ, ahulnyja ciažkija chwaroby, prykładam tyfus ci inšyja zarazy, chwaroby weneryčnyja, harełka. Jość adnak psychičnyja chwaroby, u jakich dasiulešnija dośledy nia mohuć pakazać pryčyny ŭ ciele. Kolkaść henych chwarobaŭ što raz mienšaja i pa miery postupu nawukaŭ umiecimiem zdajecca zaŭsiody znajści adkaz na pytańnie, u jakim orhanie ci orhanach, kali nia ŭ mozahu, pryčyna warjactwa.

Warjactwa pajmo *nia prostaje*, a nadta i nadta złožanaje. Adnamu słowu adpawiadaje wialikaja kolkaść chwarobaŭ psychičnych, jakija i majuć swaje *asobnyja nazowy*. Chworym psychična budzie nia tolki toj čaławiek, što niespakojny, što imkniecca siabie ci kaho kala siabie paškodzić, što hawaryć u sposab dla nas niezrazumiеły. Jość šmat chworych, jakija pracujuć narmalna, tolki jany nam zdarowym prydajucca krychu dziŭnymi.

Miarkujučy woś ab tym, ci chwory mahčymy da žyćcia ŭ hramadzianstwie ci nie, daŭno ŭžo prydumali začyniać ich u adumysłowych špitalach. Kaliś henyja špitali byli niečym horšym čymsia wiaźnica. U wiaźnicy čaławiek z čaławiekam moh chacia razhawarycca i akančalna mała chto siadzieŭ tamaka nazaŭsiody — až pakul žyŭ. A warjactwa—chwaroba zaciažnaja, dzie nia było sposabaŭ lekawańnia. Dawoli časta treba było takich chworych trymać da śmierci. Možna spadziawacca, što budučynia budzie bolš ščaśliwaju i nawučymsia lepš i bolš pamahać henym niaščasnym. Siańnia ŭžo ŭmiejem šmat jakija z henych chwarobaŭ lekawać, nastolki prynamsia, što henyja ludzi mohuć wiarnucca da chaty i zajmacca dasiulešniaju swajeju pracaju.

Jak paznać warjata? (nie kažu ab tych, što pałochajuć ludziej užo adnym swaim wonkawym wyhladam). Nia tak užo tutaka lohka adkazać. Časta šmathadzinnaja hutarka adumysłoŭca dochtara, dy na't niekalkidniowy ci niekalkitydniowy nahlad za takim chworym nie daje adkazu, ci jon sapraŭdy chwory i jakoje katehoryi henaja chwaroba.

Pryčyna henych trudnaściaŭ u tym, što pradmietam psychijatryi źjaŭlajucca pracesy psychičnyja. Heta nia toje, prykładam, što acanić, jakoje z dwoch drewaŭ bolšaje, a jakoje mienšaje, jaki kamień ciažejšy — heny ci woś mo' toj druhi. Tutaka ŭziaŭšy aršyn ci wahu adkaz budzie lohki. A dušy čaławieka nia woźmieš na wahu, nie pamieraješ jaje, ci jana bolšaja ci mienšaja, horšaja ci lepšaja za hetak zwanuju „dušu zdarowuju".

Dachtary, jakija zajmajucca chworymi psychična, hawорać z imi šmat, kab ich *zrazumieć, kab ujawić sabie ich unutrany świet*. Heny mament u tych chwarobach, dzie nia wiedajem jašče siańnia bližej pryčyny cialesnaje, nadta ważny na't u sensie lekawańnia. U chwarobach wyklikanych cialesnymi pryčynami, lekujecca zhodna z wymohami ahulnaje medycyny.

Dyk pomnim, što warjat — heta *čaławiek chwory*, chacia časta chwaroba nia prynukaje jaho lažać u łožku. Nie dazwolma na nijakija škieli, śmiech ci ździek nad takimi chworymi.

Jašče adna zaciemka. U narodzie roŭnaznačna haworycca „warjat" i „durny", pry hetym „durny" nie aznačaje *nierazumnaha, a prosta nam niezrazumiełaha*. I sapraŭdy, warjat nadta časta ŭsieńka dobra razumieje i pačuwaje, jak my ŭsie. Jon tolki *jnakš dumaje*.

Dyk woś i dzieła *henaje pryčyny* zważajma na takich chworych, baraniema ich ad kryŭdy. A baranić ich ad kryŭdy, heta — kali jany asabliwa niespakojnyja, — dyk addać ich da špitalaŭ adumysłowych.

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič